

Kyrkan i det offentliga rummet

Ett studiedokument från Lutherska världsförbundet

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

Kyrkan i det offentliga rummet

Ett studiedokument från Lutherska världsförbundet

Andra utgåvan, 2024

© Lutherska världsförbundet, 2016

- Utgivare: Department for Theology and Public Witness, The Lutheran World Federation, Genève, 2016.
- Design: Department for Theology and Public Witness
Office for Communication Services
- Layout: New Normal, Stockholm, 2024
- Originalalets titel: The Church in the Public Space
- Översättning: Evelina Forsberg Svensson. En översyn av översättningen har 2024 genomförts av Svenska kyrkans kyrkokansli.
- Omslagsfoto: Den första kvällen under COP20, FNs klimatmöte i Lima, hölls en klimatvaka i närheten av Pentagonito, där FNs möten ska hållas. Christiana Figueres, klimatkonventionens (UNFCCC) direktör och Manuel Pugar-Vidal, Perus miljöminister och ordförande för FN-mötet, talade och man tände ljus för att fira avslutandet av den ettåriga månadsfasta som religiösa grupper och miljögrupper runt om i världen varit en del av i Fast for the Climate. Foto: LWF/Sean Hawkey

ISBN 978-2-940459-45-2

Artikelnummer: SK 24208

Innehåll

Kyrkan i det offentliga rummet	1
Ett studiedokument från Lutherska världsförbundet	1
Förord.....	7
Inledning.....	9
Den globala diskursen över religionens offentliga roll	9
Guds engagemang i världen som grund för kyrkans roll i det offentliga rummet	11
Dokumentets syfte och struktur	13
Det offentliga rummet som en rättvis plats för alla	15
En rättvis plats för alla	15
Det offentliga rummet – verkligheten	16
Flytande gränser	17
Kyrkor som offentliga rum.....	18
Frågor om dynamiken i det offentliga rummet.....	19
Att vara kyrka i det offentliga rummet – ett lutherskt perspektiv.....	21
Befriade genom Guds nåd – dopets kallelse	21
Distinktionen mellan det andliga och det världsliga regementet	22
Utmaningar i distinktionen	24
Frågor om distinktionen mellan de två regementena	26
Kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang.....	27
Mod och klarsynthet: lutherskt vittnesbörd genom tro.....	27
Tålamod och uthållighet: lutherskt vittnesbörd genom hopp.....	28
Solidaritet och egenmakt: ett lutherskt vittnesbörd genom kärlek	28
Frågor om kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang.....	29
Hur kyrkan engagerar sig i det offentliga rummet.....	31
Exempel på offentligt engagemang	31
Exempel 1: Engagemang för flyktingar.....	31
Exempel 2: Engagemang för att övervinna exkludering.....	32
Exempel 3: Engagemang för genusrättvisa	32
Exempel 4: Engagemang för klimaträttvisa	33
Exempel 5: Engagemang för fredliga interreligiösa relationer	33

Tre aspekter i offentligt engagemang	34
Frågor om kyrkans engagemang	35
Handlingsplan för kyrkans engagemang i det offentliga rummet	37
Analysera samhällsfrågor utifrån ett delaktighetsperspektiv	37
Skapa tillitsfulla relationer	37
Utmana orättvisor	37
Upptäcka tecken på hopp	38
Egenmakt för människor i utsatthet	38
Studiegruppen	39
Medlemmar	39
LVF-medarbetare	39

Det är med glädje jag rekommenderar Lutherska världsförbundets dokument *Kyrkan i det offentliga rummet* för en svensk läsekrets. Det här studiedokumentet har arbetats fram av teologer från lutherska kyrkor i Latin- och Nordamerika, Afrika, Asien och Europa. Oavsett om vi i våra egna sammanhang befinner oss i en majoritets- eller minoritetssituation är frågor om hur vi är kyrka i det offentliga rummet viktiga. Det offentliga rummet bör vara en rättvis plats för alla, en plats som ger lika tillträde till beslutsprocesser, som innebär trygghet också för de mest utsatta och där samverkan mellan alla grupper i samhället kan ske på ett meningsfullt sätt.

Inte minst i Skandinavien sägs ofta att den moderna offentligheten är en sekulariserad offentlighet; där modernitet, vetenskap och teknologi växer sig starka, där krymper religionens och kyrkornas domäner. Idag ligger dessa sekulariseringstester övergivna. Religion har en synlig roll i samhället. Ryktet om trons försvinnande från det före detta kristna västerlandet är betydligt överdrivet.

Sverige har sedan snart två decennier inte längre någon statskyrka. Men att kyrka och stat är skilda betyder inte att religion och politik inte har med varandra att göra. Diskussionen hur de förhåller sig till varandra är angelägen, inte minst i en luthersk tradition där den så kallade tvåregementsläran ibland används som förevändning för att tysta kyrkan. Kyrkan ska endast bry sig om sådant som hör det andliga till, kan det heta. Men som det här dokumentet visar är det ingen rättvis tolkning av vare sig Martin Luther eller den lutherska traditionen. En kyrka som är trogen sitt uppdrag kommer i själva verket alltid att ha en röst i det offentliga rummet. Kyrkan i det offentliga rummet är värd att läsas och diskuteras i församlingar och stift. Då kan det bidra till en förnyad frimodighet att vara kyrka, för världens skull.

Antje Jackelén

Ärkebiskop, Svenska kyrkan

Förord

Martin Junge

”Befriade genom Guds nåd” – vi bekänner oss till och hyllar denna händelse, en källa till liv och glädje, när vi går mot 2017 och 500-årsminnet av reformationen. Dess betydelse sträcker sig långt utanför kyrkans murar och har ett påtagligt inflytande över det offentliga rummet. Reformationen var en katalysator som förändrade både kyrka och samhälle. Martin Luthers pastorala och diakonala omsorg om människor övertygade honom att det var rätt att vända sig ut mot samhället – att protestera, kritisera och informera utifrån det han uppfattade som sanningen i evangeliet. Han plågades av människors lidande, och det var hans profetiska ilska över makthavarna i kyrka och samhälle som drev honom att lägga fram de teologiska insikter han kommit fram till i bön och akademisk forskning.

”Befriade genom Guds nåd” – kyrkor skapar gemenskap och är aktivt delaktiga i det offentliga rummet eftersom de verkar för rättvisa, fred och försoning. Ibland tar det sig uttryck i ytterst synliga handlingar, vid andra tillfällen är kyrkans tydliga vittnesbörd ett ihärdigt och lågmält diakonalt arbete där man hjälper medmänniskor i nöd. Lutherska världsförbundet (LVF) har genom sina medlemskyrkor, program och projekt aktivt verkat för fred, rättvisa och mänskliga rättigheter i samhället.

Samtidigt har LVF ägnat sig åt teologisk reflektion, som lett till fördjupad förståelse av vad det innebär att vara kyrka i det offentliga rummet idag. Lutherska världsförbundets konferens, ”Global Perspectives on the Reformation. Interactions between Theology, Politics and Economics”, som ägde rum i Windhoek, Namibia, i samband med Reformationsdagen 2015, tillhandahöll skarpsynt analys och inspirerande perspektiv för teologisk urskiljning beträffande angelägna och aktuella samhällsfrågor. Dessutom bjöd LVF in samarbetspartner inom olika samfund och trosriktningar till gemensamma rådslag för att undersöka hur religiösa grupper på ett meningsfullt sätt kan bidra till att stärka verksamheten i det offentliga

rummet – i januari 2014 i Münster, Tyskland, i maj 2014 i Dar es Salaam, Tanzania, och i september 2015 i Hongkong, Kina.

Detta studiedokument har färdigställts av en internationell grupp lutherska teologer som utsågs i november 2014 av LVF: Ärkebiskop Dr. Antje Jackelén (Sverige) som ordförande, Biskop em Dr. Suneel Bhanu Busi (Indien), Rev. Dr. Eva Harasta (Österrike), Dr. Eneyda Jacobsen (Brasilien), Kathryn Lohre (USA), Dr. Jerzy Sojka (Polen). På grund av utnämningen till socialförsäkrings- och fattigdomsbekämpningsminister i Namibia fick Biskop em Zephania Kameeta träda tillbaka från gruppen och Rev. Lusungu Mbilinyi (Tanzania) valdes in som ersättare. Studiegruppen träffades i januari 2015 på Evangeliska akademien Bad Boll, Tyskland, på en konferens i Windhoek, Namibia, i oktober 2015 samt på Sigtunastiftelsen, Sverige i februari 2016. Jag skulle vilja uttrycka min tacksamhet till medlemmarna i gruppen för deras outtröttliga engagemang under studiens gång.

Jag inbjuder medlemskyrkor, program och projekt inom LVF, teologiska seminarier, samarbetspartner inom olika samfund och trosriktningar att studera följande dokument och att utforska de frågor det väcker. Texten är ett viktigt referensdokument för all verksamhet i samband med reformationsfirandet och för de kommande åren. Min förhoppning är att detta dokument blir ett verktyg som gör det möjligt för den Lutherska gemenskapen och dess samarbetspartner att aktivt delta i samtalet i det offentliga rummet, såväl lokalt som globalt, så att det blir en rättvis plats för alla.

Inledning

Den globala diskursen över religionens offentliga roll

På senare år har mänsklighetens urgamla fråga om religionens roll i samhället fått förnyad offentlig uppmärksamhet. Eftersom religion berör människors hjärtan, tankar och handlingar har den oerhörd kraft och inflytande. Det finns imponerande exempel på hur religiösa synsätt och handlingar bidragit till människors välbefinnande. Det har skett genom att man värnat människors värdighet samt lindrat deras fattigdom och lidande. Över hela jorden berättar människor hur deras tro eller religion har förmåga att vägleda, befria, trösta, ge egenmakt, omvandla eller hela deras liv, både som individer och som grupp. Religion har både lovordats och berömts men ibland även betraktats med rädsla och misstänksamhet eftersom den äger sådan genomslagskraft. Religiösa företrädare som har agerat manipulativt, dominerande eller våldsamt har utsatts för kritik och ibland för motstånd. När religiösa företrädare konkurrerar med varandra orsakar de destruktiva och splittrande konsekvenserna stor oro.

En tro eller religiös tillhörighet kan ge människor kraft och stärka deras egenmakt, men det kan också göra dem sårbara. Religion kan ibland förvärpa dolda maktstrukturer, men har också potential att avslöja maktodynamik, förtryck och utsatthet.

Religionens roll i samhället berör människors existentiella erfarenheter och väcker övergripande strukturella frågor. Är religion en offentlig eller privat angelägenhet, och hur bör sekulära och religiösa områden särskiljas i samhället? Det är frågor som varit föremål för debatt. På global nivå påverkas denna diskussion av åtminstone fem betydande områden:

- **Religion och politik:** Hur bör trossamfund, politiska aktörer och samhällsinstitutioner förhålla sig till varandra? Vilka är de konstitutionella och rättsliga förutsättningarna för utövande av religion i samhället och hur kan troende människor utöva sina medborgerliga rättigheter i sina respektive samhällen? Hur bejaktar eller undergräver religiösa aktörer de internationella normerna för de mänskliga rättigheterna?
- **Religion och ekonomi:** Hur kan troende människor uttrycka sin syn på social rättvisa? Hur kan troende människor verka som producenter, konsumenter och säljare av varor och tjänster inom ramen för nyli-

beralismens marknadsekonomi? Hur förhåller sig trossamfund till att marknadens förklaringsmodell har blivit det dominerande tankesättet inom nästan alla livsområden?

- **Religion och kultur:** Hur förhåller sig trossamfund till hur kultur påverkar människors sätt att uppfatta, tolka och analysera verkligheten? Hur använder trossamfund kulturella uttryck såsom media och hur använder dessa i sin tur religion? Finns det kritisk och självkritisk reflektion över bruket och missbruket av media? Hur kan olika slag av media och andra kulturella uttrycksmedel bidra till eller hindra skapandet av det offentliga rummet i samhället?
- **Religion och våld:** Hur förhåller sig trossamfund till våld i hemmet, i samhällsinstitutioner och ute på gatan? Hur kan religiösa läror eller seder tolerera eller uppmana till våldshandlingar, och hur kan de övervinna våld och främja försoning? Hur kan trossamfund på ett trovärdigt och påtagligt sätt låta sin syn på fred påverka det offentliga rummet?
- **Religion och vetenskap:** Hur kan religiösa och vetenskapliga världsbilder samspela med varandra? Vilken form av vetenskaplig kunskap kan främja kyrkans engagemang i det offentliga rummet? Hur kan vår tro på kunskap (vetenskap) och kunskapen om tro (teologi och religionspraktik) samverka för det gemensamma bästa i världen?

I tider då den politiska debatten i många länder har blivit polariserad är det avgörande att trossamfund involverar kvinnor, män och ungdomar när de både i och utanför sin gemenskap tar itu med dessa frågor. Det gäller i skiftande sammanhang som ledningssammankomster, reflektion på teologiska högskolor, församlingsmöten och gudstjänster. Samtliga fem områden påverkar det offentliga rummets bredd och djup.

Trossamfund uttrycker hur just deras specifika trostolkning föreställer sig ett gemensamt offentligt rum samtidigt som de lyssnar till och är medvetna om perspektiv i både andra religiösa och icke-religiösa övertygelser. I samspelet med andra försöker de hitta och bejaka det man har gemensamt och i processen lär de sig att respektera skillnader.

Guds engagemang i världen som grund för kyrkans roll i det offentliga rummet

Gud älskar världen och upphör aldrig att vara engagerad i den. Denna djupa trosmässiga övertygelse ger kyrkan motivation att engagera sig i det offentliga rummet. Gud skapade världen genom Ordet och gav den liv genom Anden. I inkarnationen av Jesus Kristus trädde Gud in i världen på det mest djupgående sätt och delade med stor medkänsla dess glädje, lidanden, hopp och smärta. I Jesus Kristus firade Gud bröllopfesten i Kana och såg då till att det fanns tillräckligt med vin åt alla. I Jesus Kristus uthärdade Gud tortyr och den förnedrande döden på korset, och gjorde så att löftet om Guds närvaro finns i det mänskliga livets alla områden, till och med i de grymmaste och mest smärtsamma erfarenheterna. Gud valde att låta inkarnationen i Jesus Kristus visa för mänskligheten och hela skapelsen vem Gud är. Guds engagemang i världen flyttar kyrkans teologi och praxis in i världen – in i offentliga rum.

Som kyrkor och kristna är vi formade av evangeliets budskap, den befriande kraft som omvandlar oss så att vi kan leva ett liv som återspeglar evangeliet. Återupptäckten av rättfärdiggörelsen av nåd genom tro under reformationen medförde en förnyad syn på rättvisa i samhället och förvandlade individer, kyrkan och andra institutioner. Den andliga klarsyn som följde på en fördjupad förståelse av evangeliets budskap frigjorde en fantastisk energi som bidrog till samhällsförändringar. Ett konkret exempel är det strategiska sättet att hantera fattigdom genom införandet av en gemensam välgörenhetskassa, och att därigenom förverkliga samhällets ansvar att ta hand om de fattiga. Reformatorerna uppmanade politiska beslutsfattare och ekonomiska maktcentra att inte bara lindra människors omedelbara behov utan även att minska orsakerna till fattigdom, ekonomisk marginalisering och okunskap.

Utbildning för alla, en av de främsta frågorna under reformationen, har fortsatt att vara en central del av kyrkans sätt att verka i världen. Målet är att människor ska ha makt och förmåga att själva kunna forma sina liv och bidra till det gemensamma bästa. Utbildning sågs som en holistisk process som frigör och utvecklar tankeförmåga och hjärta, kropp och själ, så att alla människor får möjlighet att till fullo förverkliga sin kallelse som medborgare.

För lutheraner har ett rättvist och ansvarsfullt ledarskap såväl i kyrkan som i samhället alltid varit en nyckelfråga. Under tidigare århundraden har lutheraner tenderat att rikta uppmärksamhet mot statens myndighetsövning, men i dagens demokratiska och pluralistiska samhällen har fokus alltmer flyttats till att lyfta fram den centrala roll som civilsamhället spelar och medborgarnas aktiva deltagande i det offentliga rummet.

Lutheraner är aktiva i det offentliga rummet, inte bara som individer utan också som en trosgemenskap. De lutherska kyrkorna har alltid varit aktiva i samhället i ord och handling. Lutherska världsförbundet (LVF) har sedan det grundades 1947 uttalat sig offentligt och tagit beslut i aktuella frågor genom sina styrande organ. Den första resolutionen på LVF:s första generalförsamling i Lund handlade om påverkansarbete för "hemlösa, fördrivna och flyktingar utan avseende på deras ursprung, språk, nationalitet eller status".¹ Den uppmanade regeringar och Förenta nationerna att stödja religions- och trosfrihet. Sedan dess har LVF fortsatt att uttala sig offentligt om aktuella frågor och utmaningar, bland annat genom rekommendationer till medlemskyrkorna och politiska beslutsfattare på olika nivåer.

Kyrkans aktiva närvaro i det offentliga rummet omfattar religiös kommunikation såsom predikan och bön, och annan kommunikation såsom offentliga uttalanden och påverkansarbete av olika slag. Kyrkans aktiviteter sträcker sig från diakonala insatser och församlingsbaserat engagemang för fred och rättvisa på lokal nivå till arbete för institutionell förändring på lokal och global nivå.

Varje kyrka har sin egen historiska inriktning vad gäller engagemanget i det offentliga rummet. Det finns flera yttre faktorer som påverkar hur kyrkor verkar i det offentliga rummet: författningar och lagar skapar en ram för hur trossamfund kan organisera sig och samspela med andra i det offentliga rummet. Trossamfundens handlingsutrymme påverkas också av majoritets- och minoritetsförhållanden. En annan faktor som påverkar kyrkors möjlighet att agera i det offentliga rummet är närheten eller avståndet till aktörer i andra samhällsområden, såsom kultur, ekonomi, politik, media, akademi. Det är tydligt att kyrkors möjlighet att agera i samhället inte bara beror på antal medlemmar, eftersom det finns talrika exempel på hur uppfinningsrika religiösa minoriteter har haft en betydande påverkan på sina samhällen.

I en del sammanhang har kyrkor låtit sig vägledas av profeten Jeremias uppmaning. "Gör allt för att den stad jag har deporterat er till skall blomstra, och be till Herren för den. Ty dess välgång är er välgång." (Jer 29:7) Detta har fått kyrkor att aktivt söka samarbete med andra grupper för allas väl. På de platser där kyrkor har blivit relativt starka eller etablerade har Paulus varning att inte anpassa sig blivit en viktig påminnelse för hur kyrkan ska vittna: "Anpassa er inte efter denna världen, utan låt er förvandlas genom förnyelsen av era tankar, så att ni kan avgöra vad som är Guds vilja: det som är gott, behagar honom och är fullkomligt." (Rom 12:2)

¹ The Lutheran World Federation, *Proceedings of the Lutheran World Federation Assembly, Lund, Sweden, June 30 – July 6, 1947* (Philadelphia, PA: The United Lutheran Publication House, 1948), 92.

Dokumentets syfte och struktur

Med anledning av 500-årsminnet av reformationen strävar detta dokument efter att tydligt visa på samhällsengagemang som kyrkans pågående gensvar på den frihet vi har fått i Kristus att älska och tjäna vår nästa. I ett sådant engagemang förverkligas reformationens förståelse av evangeliet, kyrkan och samhället. När vi tillsammans som en global gemenskap blickar mot framtiden uppmanar detta dokument LVF och dess medlemskyrkor till fördjupat samhällsengagemang.

Dokumentets första del beskriver kort huvuddragen i det som kännetecknar begreppet offentligt rum och förespråkar tanken att det offentliga rummet bör ses som en "rättvis plats för alla". Den belyser hur kyrkans närvaro och verksamhet kan bidra till att skapa ett offentligt rum som är inkluderande, rättvist och fredligt.

Den andra delen beskriver den teologiska grunden för ett samhällsengagemang utifrån ett lutherskt perspektiv. Dopets kallelse ses som grunden för kyrkans samhällsengagemang. Genom tro får vi erfara att Gud befriar oss av nåd. Tron ger oss perspektiv att se att Guds avsikt för världen är alla människors välbefinnande och den ger oss frihet att osjälviskt visa omsorg om medmänniskor i nöd. Detta dokument går igenom insikter och utmaningar som är relaterade till det teologiska begreppet om de två regementena, även kallat tvåregementsläran.

I tredje delen redogörs tydligt för vad som kännetecknar samhällsengagemang i relation till triaden i 1 Korintierbrevet 13: tro – hopp – kärlek. Kyrkorna uppmanas att ägna sig åt analys, urskiljning och handling för att identifiera var kyrkan ska uttala sig och handla, med vem den ska samarbeta och vilka den ska utmana.

Fjärde delen visar exempel på hur detta praktiseras inom LVF i relation till fem samhällsområden. Dessutom skildras hur tre grundläggande aspekter – praxis, idéer och strukturer – behöver användas när kyrkor bidrar till att forma det offentliga rummet som en rättvis plats för alla.

Sista delen sammanfattar huvudtankarna i detta dokument genom att föreslå en handlingsplan för samhällsengagemang.

Varje del kan användas som ett verktyg för att analysera förhållandet mellan kyrka och offentligt rum i läsarens egen kontext. I slutet av varje del finns tre frågor till hjälp för fortsatt reflektion.

Det offentliga rummet som en rättvis plats för alla

En rättvis plats för alla

Vårt mål som kristna är att göra alla områden i det offentliga rummet fritt tillgängliga för alla, utan att på något sätt göra skillnad på människor, exempelvis utifrån hudfärg, kast, religion eller kön. Detta har betydelse i både fysiska och sociala avseenden: offentliga rum är platser som är kollektivt tillgängliga till skillnad från platser som ägs privat, och som sådana kan de vara platser där samhället kommunicerar, utbyter idéer, resurser, kritik och information om olika frågor. I fysisk bemärkelse är exempelvis en park för allmänheten i första hand offentlig. Den kan också vara en plats för sociala samlingar och politiska demonstrationer, och därmed ha en kommunikativ social funktion.

Offentliga rum kan vara platser för egenmakt när grupper, som traditionellt utesluts från sociala, politiska och ekonomiska processer, får utrymme att höja sin röst, offentliggöra sina krav och därför kan bidra till att utveckla socialpolitik och främja kulturell förändring. Under de senaste årtiondena har nya samhällsaktörer höjt medvetenheten om frågor som feminism, ekonomi, miljö, kast och etnicitet.

Ett inkluderande, integrerat offentligt rum är resultatet av flera offentliga rum som förs samman till en plats för ett gemensamt ägandeskap och tillhörighet. Kommunikation inom samhället möjliggörs när olika intressen och frågor möts i det offentliga rummet. Detta spelar en viktig demokratisk roll för att skapa opinion och en gemensam strävan efter rättvisa. Genom att möta och bejaka olika perspektiv, anspråk och strävanden är ett samhälle bättre rustat för att verka för alla människors välbefinnande. Tre grundläggande egenskaper kännetecknar det offentliga rummet som en rättvis plats för alla:

- Lika tillgång till gemensamma tillgångar och politiska beslutsprocesser
- Trygghet, i synnerhet för människor som lever i utsatthet
- Meningsfullt deltagande av, och samverkan mellan, alla grupper i samhället.

Det offentliga rummet – verkligheten

Ett inkluderande offentligt rum gör det möjligt för alla att få tillgång och delta på lika villkor. Alla som deltar bör känna sig välkomna och trygga. Människors faktiska erfarenhet av offentliga rum stämmer ofta inte alls överens med detta.

- I många länder kämpar urfolk för rättvisa och värdighet. De kämpar för sin rätt till land och försörjning och strävar efter att besegra fattigdom och få tillgång till samhällsservice.
- Människor med fysiska funktionsnedsättningar fortsätter att möta svårigheter i det offentliga rummet eftersom byggnader och allmänna kommunikationsmedel inte är anpassade till dem. Därför kan de inte utöva sina grundläggande politiska och ekonomiska rättigheter.
- Rasism och kastsystem präglar många människors tillvaro och leder till diskriminering i alla livets områden, samt återkommande våldsbrott, förstörelse och död.
- Att röra sig fritt på gatan är ofta inte säkert, särskilt inte för kvinnor och människor som uppfattas vara annorlunda.
- En ny medvetenhet gällande hot och våld mot homosexuella män, lesbiska och transpersoner börjar märkas i det offentliga rummet.
- Olika uttryck för religiös intolerans präglar många samhällen och avsaknaden eller bristfällig tillämpning av religions- och övertygelsefrihet utgör ett hinder för allas lika tillgång till det offentliga rummet.
- Minoriteter och andra utsatta grupper har sämre tillgång till gemensamma resurser och framställs ofta ofördelaktigt i media.
- Vi översköjs av reklam med orealistiska kroppsideal och en ohållbar konsumtionsideologi.

Manipulation, dominans och exploatering leder till segregation, ojämlik representation och utsatthet för fara och våld. Grupper som ignoreras eller medvetet marginaliseras i den offentliga debatten och vars anspråk inte beaktas på ett tillfredsställande sätt utestängs från det offentliga rummet. Utanförskap är nära förknippat med att vissa grupper kontrolleras med hjälp av politisk, ekonomisk, kulturell eller religiös makt, eller makten

hos media. Utanförskap kan även ske i form av trakasserier. I det fallet inkluderas människor i det offentliga rummet, men utsätts samtidigt för påtryckningar och hot.

Våldsamma, manipulativa och hotfulla sätt att kommunicera visar på behovet av att fortsätta sträva efter ett offentligt rum som välkomnar alla, där människor med olika identitet kan interagera som jämlikar på ett fredligt och meningsfullt sätt. Medverkan i det offentliga rummet innefattar en skyldighet att upprätthålla och främja rummets välkomnande, inkluderande och interaktiva aspekter.

Att finna lämpliga metoder för att hantera konflikter i det offentliga rummet är absolut nödvändigt. Hatretorik och röster som vill förgifta det offentliga samtalet undergräver det gemensamma offentliga rummet. Det fordrar ett rättsligt system som skapar förutsättningar för och skyddar fria, meningsfulla och fredliga överläggningar i det offentliga rummet. Detta förutsätter en etisk grundsyn som främjar och stöder samverkan i det offentliga.

Flytande gränser

Åtskiljandet av det offentliga och privata kan inte ses som absolut. Det offentliga rummet i ett samhälle är ett kontinuum mellan det individuella och det kollektiva. Från våra hem och kyrkor deltar vi i det offentliga samtalet genom forum på sociala medier, gruppsamtal och olika kyrkliga arrangemang. Vi engagerar oss i frågor som inte bara påverkar våra liv som ett kollektiv utan också på ett mycket personligt plan. Samhällsstrukturer som svarar för vårt basbehov av mat, husrum och kläder, arbete, hälsa och utbildning har en direkt påverkan på våra dagliga liv. De avgör hur många timmar vi kan vara tillsammans med våra familjer, hur trygga vi känner oss om vi blir sjuka eller skadade och vilka framtidsutsikter vi kan erbjuda kommande generationer.

Gränserna i det offentliga rummet är flytande och kan omförhandlas. När vi definierar offentliga rum som platser som är tillgängliga för oss som ett kollektiv, till skillnad från platser som är privatägda, måste vi tänka på att ägandeskap inte är en självklarhet utan endast kan upprätthållas med någon form av samhällsstöd. När vi beskriver offentliga rum som platser för kommunikation där utbyte av idéer och information sker blir vi på samma gång påmind om att de flesta frågor som diskuteras offentligt inte bara har att göra med det kollektiva utan också med individer, grupper och föreningar.

Miljöskydd och klimatförändringar är exempel på offentliga frågor som angår oss alla och som kräver handlande på individ-, organisations-

och regeringsnivå. I offentliga rum kan vi skapa medvetenhet och få ny information om utmaningar som rör miljöförstöring, tillgång till rent vatten, exploatering av mänskliga resurser och naturtillgångar samt komma fram till gemensamma lösningar som kan tillämpas av individer, samhällsinstitutioner och regeringar.

Familjestrukturer, privatliv och intima relationer definierar kvinnors och mäns könsroller. Dessa roller synliggörs både privat och offentligt, och kan inte begränsas till endast ett område. En sträng tolkning av vad som är privat har använts för att begränsa kvinnor till sina hem och hindra dem från att ta plats inom akademien, politiken och religiöst ledarskap. Insikten att förhållandet mellan det privata och offentliga är flytande, en insikt som förtydligar deras relationella karaktär, gör det möjligt att förhålla sig kritiskt till de maktförhållanden som ligger bakom könsidentiteter och som genom historien utestängt kvinnor från frigörelseprocesser i samhället och begränsat dem till det privata området.

Kyrkor som offentliga rum

Kyrkor har en offentlig dimension eftersom de är kallade och utsända att vara en kraft som förändrar världen. Med sin vision om det gemensamma bästa bidrar kyrkorna till det offentliga livet. Detta sker inte bara när kyrkan talar och handlar utanför sina egna väggar utan också genom de sätt på vilka utrymme skapas inom kyrkan. Kyrkans medlemmar har ofta skiftande bakgrund beträffande ålder, kön, utbildning, samhällsklass, etnicitet, kast och sexuell läggning. I denna unika mångfald blir kyrkan en viktig plats där medlemmar kan diskutera de utmaningar som påverkar samhället som helhet. Inte bara från predikstolen utan också i mindre grupper får människor möjlighet att prata om sina erfarenheter av till exempel religiös intolerans och olika uttryck för ojämlikhet på grund av kön, etnicitet, kast och ekonomi som förekommer i den egna kyrkan och i samhället i stort.

Förutom att erbjuda platser för samtal om viktiga gemensamma frågor utgör kyrkor också fysiska offentliga platser i samhället. Gudstjänstlokaler är del av det offentliga landskapet, kyrkliga ritualer är synliga och kyrkklockor kan höras av förbipasserande. Kyrkor kan erbjuda en plats till dem som söker stillhet och tystnad samt ge skydd och en fristad åt dem som befinner sig i det offentliga rummet.

När trossamfund aktivt deltar i det offentliga rummet möter de människor och grupper med andra trosuppfattningar och världsåskådningar. Med sikte på att bidra till det gemensamma bästa strävar de efter att arbeta med frågor som är angelägna för alla. Rättvisa och fred är gåvor från Gud, inte bara till dem som samlas i samma kyrka utan till hela skapelsen.

Kristna är kallade att vara delaktiga i Guds mission att ge liv i överflöd till alla – inte bara till kyrkans medlemmar. När kyrkor isolerar sig från de stora samhällsfrågorna går de miste om möjligheten att vara salt och ljus i världen (Matt 5: 13–16). I Kristus omfamnar Gud vår bräcklighet och våra lidanden och ger människans tillvaro nytt liv. Kyrkor inspireras av Gud att gå utanför institutionens väggar och leva profetiskt mitt bland ropan och förhoppningarna som hörs i deras lokala och globala kontexter.

Frågor om dynamiken i det offentliga rummet

- Vilka är de framträdande och dominerande offentliga rummen och de viktigaste samhällsfrågorna i din kontext?
- Vilka aktörer har störst inflytande och vilka röster behöver höras mer?
- Hur kan vi förbättra kvaliteten i offentliga samtal?

Att vara kyrka i det offentliga rummet – ett lutherskt perspektiv

Befriade genom Guds nåd – dopets kallelse

Som kyrka engagerar vi oss i det offentliga rummet – inte trots vår tro utan inspirerade av vår tro. Dopets och nattvardens gåvor vägleder och stärker kyrkans vittnesbörd i det offentliga rummet. Dopets gåva utgör grunden för kyrkan som gemenskap; den binder samman kristna och kyrkor med varandra på ett speciellt sätt.

Dopet vittnar om ovillkorlig nåd från Gud, alltings skapare, som verkar för en ny skapelse mitt i denna värld och som förlitar sig på människor att förbereda Guds vägar. Den treeniga Guden visar sin trofasta kärlek på sätt som ofta överraskar. Inkarnationen i Jesus Kristus berättar om hur Kristus kom till världen och avstod från allt (Fil 2). Korsets väg vänder upp och ned på människans vägar, ifrågasätter prestige, makt och status och öppnar för ett nytt sätt att vara i denna värld.

Dopet lär kyrkan att se alla människor som skapade till Guds avbild med lika värde. Förvissade om att Gud har försonat oss med sig själv är vi befriade att ha omsorg om andra. I skriften *Om en kristen människas frihet* uttrycker Luther detta koncist på följande sätt:

En kristen människa är den friaste herre över allting och ingen underdånig.
En kristen människa är den tjänstvilligaste tjänare under allting och alla underdånig.²

Genom att glatt förkunna att alla ”som kommer ut ur dopets vatten”³ har direkt gemenskap med Gud betonar luthersk tradition att var och en som döps är kallad och bemyndigad att vara delaktig i alla områden i kyrkans

² Martin Luther, *Om en kristen människas frihet*, översättning av Josef Svennung 1929, språklig bearbetning av Gun och Carl Henrik Martling 1993, Stockholm: Verbum förlag, 1994, 5.

³ Övers. kommentar: på engelska, “comes out of the water of baptism”, Martin Luther, “To the Christian Nobility of the German Nation. Concerning the Reform of the Christian Estate, 1520”, i Helmut T. Lehmann (ed.), *Luther's Works*, vol 44 (Philadelphia: Fortress Press, 1966), 129.

liv (1 Pet 2). Guds heliga Ande utgjuter Guds gåvor över hela kyrkan (Ef 4:11–13; 1 Kor 12:4–11) och kallar män och kvinnor att bidra till att bygga upp församlingen. Följaktligen är hela kyrkan och varje medlem delaktig i kyrkans offentliga vittnesbörd. Allas hjärtan, tankar och händer behövs för kyrkans uppdrag att förmedla Guds vision för denna värld och för att protestera mot orättvisor. Dopet innebär en kallelse att leva ett liv i tro, hopp och kärlek där man är villig att tjäna sin nästa och sörja för allas välbefinnande. Dopet är därför utgångspunkten för kristet engagemang både i kyrkan och i det offentliga rummet.

Nattvardens gåva upprätthåller och stärker kyrkans gemenskap. Den är en ständig påminnelse om försoningen som Kristus gav världen och kallar kristna att bli den försonade världens sändebud (jfr 2 Kor 5:20).

Dopets och nattvardens gåvor är grunden för och stärker kyrkan som Guds Ords gemenskap. Tillsammans pekar de mot kyrkans grundläggande kallelse, det vill säga dess holistiska mission genom förkunnelse, profetisk diakoni och påverkansarbete. Kyrkans röst i det offentliga rummet är en nödvändig del i detta. De olika kontexterna för att tala och handla offentligt – i kyrkan och i samhället – behöver noggrant skiljas från och stå i relation till varandra. I det avseendet kan tvåregementsläran som utvecklats i den lutherska traditionen ge viss vägledning.

Distinktionen mellan det andliga och det världsliga regementet

I luthersk teologi har distinktionen mellan det världsliga och det andliga regementet spelat en viktig roll. Luther kritiserade starkt den världsliga maktens otillbörliga inblandning i andliga frågor, och religiösa aktörers inblandning i världsliga frågor. I sina reflektioner över världslig makt formulerade Luther de två regementenas innebörd och räckvidd och pekade på gränserna för båda två.⁴ Tvåregementsläran pekar på de två olika sätt på vilka Gud styr världen eller de två olika sätt på vilka Gud visar omsorg om världen. Det centrala i det andliga regementet är erfarenheten av rättfärdiggörelse genom att ta del av Guds glädjebud för skapelsen. Centralt för det världsliga regementet är att sträva efter rättvisa och en stabil ordning som garanterar fred i samhället.

Luther kallar det första regementet för Guds "egentliga verk" (*opus proprium*) eftersom förkunnelsen av evangeliet uttrycker Guds innersta väsen som är kärlek. Det andra regementet är Guds "främmande verk"

⁴ Martin Luther, "Temporal Authority: To What Extent it should be Obeyed" (1523), i Helmut T. Lehmann (ed.), *Luther's Works*, vol 45 (Philadelphia: Muhlenberg Press, 1962), 77–129.

(*opus alienum*) eftersom det endast behövs på grund av yttre orsaker, nämligen människans synd som skapar destruktiv ordning i samhället.

I det världsliga regementet används lagar för att skapa struktur och ordning i samhället så att alla människor får leva i fred tillsammans. Lagar upprätthålls av domstolar, som är nödvändiga på grund av syndens och skuldens verklighet. Samtidigt är Guds kärlek drivkraften också i detta regemente eftersom det är en del av Guds bevarande av världen (*conservatio mundi*): Gud lämnar inte människan att ensam ta hand om den oreda hon orsakat. Det är dock inte ett direkt uttryck för Guds kärlek eftersom myndigheter behöver ha rätten och förmågan att tvinga människor att lyda lagar och använda tvång för att stävja våld.

Det andliga regementet syftar på Guds styre över den försonade nya skapelsen vilket redan börjar visa sig genom de troendes gemenskap. Inga domstolar ska behövas här eftersom det skulle stå i direkt motsats till det andliga regementets natur. Distinktionen mellan de två regementena innebär därför en kritik mot alla försök att främja spridningen av evangeliet genom yttre tvång. Artikel 28 i Augsburgska bekännelsen betonar att biskopar bör förkunna evangeliet "utan mänskligt våld, men genom ord"⁵ (*sine vi humana, sed verbo*). Detta beskriver kyrkans egentliga arbete: att övertyga, inte tvinga.

Vi måste förstå att trots dessa viktiga teologiska tankar om distinktionen mellan de två regementena hade man på femtonhundratalet inte ännu helt förstått innebörden i religionsfrihet och tolerans. Lutherska reformatorer gjorde sig också skyldiga till intolerans och religionstvång, till exempel mot mer radikala reformatorer, i förföljelsen av anabaptister, och genom den ohämmade polemik mot judarna som ekat genom århundraden – handlingar som man under senare årtionden tagit avstånd från genom

⁵ Översättarens kommentar: Ur EFS utgåva 2018 av Augsburgska bekännelsen. Översatt av Rune Söderlund. På engelska "not with human power, but with God's word alone", "The Augsburg Confession (1530)", i Robert Kolb and Timothy J. Wengert (eds.), *The Book of Concord. The Confessions of the Evangelical Lutheran Church* (Minneapolis: Fortress Press, 2000), 94.

att uttrycka ånger och söka försoning.⁶ Genom denna bearbetning har vi blivit mer uppmärksamma på risken för inkonsekvens mellan vår lära och vår praxis. Vi erkänner att det fortsatt är en viktig uppgift att låta *sine vi humana sed verbo* råda fullt ut.

Utmaningar i distinktionen

Gud regerar både över det världsliga och det andliga regementet. Detta innebär att ingen del av verkligheten inte omfattas av Guds engagemang i denna värld eller ligger utom räckhåll för Gud. Kyrkan är kallad att förmedla Guds kärlek till världen i ord och handling. När den blir vittne till orättvisor och förtryck i det världsliga regementet behöver kyrkan höja sin röst, stärka de svaga, hjälpa dem som är i nöd och skydda de utsatta.

Distinktionen mellan de två regementena har både styrkor och svagheter. Det här begreppet har till exempel felaktigt använts för att hävda att en äkta andlig kyrka borde avstå från inblandning i samhället för att förbli ren och fullkomlig. Det har dessutom uppmuntrat till blind lydnad i situationer då kyrkan i stället borde ha gjort motstånd utifrån sin tro och sitt uppdrag.

En av dess styrkor är att det å andra sidan hjälper oss att förstå hur vi kan samverka med människor utanför kyrkan i det offentliga rummet utan att kräva att de blir kristna. Idén om de två regementena uppmanar oss samtidigt inte att göra avkall på vår tro i det offentliga rummet. I det avseendet ger den orientering i hur den kristna kallelsen kan levas i ett religiöst pluralistiskt samhälle.

⁶ 1984 mottog LVF:s generalförsamling i Budapest rapporten om "Luther, lutherdom och judarna" (eng. "Luther, Lutheranism and the Jews"). Lutheraner erkände Luthers antijudiska uttalanden och hans våldsamma angrepp mot judarna som synd, och förband sig att avlägsna varje möjlighet till liknande synd från sina kyrkor nu och i framtiden. Se dokumentationen i bilagan i Wolfgang Greive and Peter Prove (eds), *A Shift in Jewish-Lutheran Relations? A Lutheran Contribution to Christian-Jewish Dialogue with a Focus in Anti-Semitism and Anti-Judaism Today*, LWF Documentation 48 (Geneva: LWF, 2003), 196, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/dts-doc48-jewish-full.pdf. Beträffande förföljelsen av anabaptisterna och de lutherska reformatorernas teologiska stöd till denna förföljelse bad LVF:s generalförsamling i Stuttgart 2010 "Gud och våra mennonitiska bröder och systrar om förlåtelse. The Lutheran World Federation, *Give us Today our Daily Bread. Official Report, LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany*, 20–27 July 2010 (Geneva: The Lutheran World Federation, 2010), 471. http://assembly2010.lutheranworld.org/uploads/media/Mennonite_Statement-EN_04.pdf. Mennoniternas representanter tog emot lutheranerna med öppna armar och orden: "Vi vill med glädje och ödmjukhet tillsammans med Gud ge förlåtelse" (ibid., 50). Båda parter åtog sig att fördjupa relationerna med varandra.

En annan styrka är att den hjälper oss att identifiera och förstå det komplexa samspelet mellan religion och politik. Luther gav råd och förmaningar till furstarna i en rad politiska frågor. Han lät inte risken för felbedömning av en situation hindra honom från att ge politiska råd. Idag liksom under Luthers tid är den uppgiften föremål för omfattande missuppfattningar. Kyrkan behöver noggrant följa det offentliga samtalet och alltid vara beredd att delta i det. Men kyrkan får samtidigt aldrig förlora förmågan att noggrant skilja mellan det världsliga och det andliga regementet. Från ett lutherskt perspektiv måste teokratiska politiska ambitioner tydligt avvisas. Kyrkans uppgift är inte att dominera det offentliga rummet utan snarare att varna för när en världsåskådning eller religion – kristen eller annan – strävar efter att bli den dominerande ideologin i det offentliga rummet.

Distinktionen mellan de två regementena är relevant för att urskilja vilken roll religion lämpligen bör ha i politiska frågor. Distinktionen mellan lag och evangelium visar vägen för kyrkans förkunnelse. Kyrkans uppgift är först och främst att förkunna evangeliet, men för att kunna göra det måste kyrkan förhålla sig rätt till lagen. Luthersk tradition skiljer mellan lagens teologiska bruk och dess borgerliga bruk. I det teologiska bruket avslöjar och dömer lagen människan som syndare. I det borgerliga bruket syftar lagen till att upprätthålla ordning i samhället mitt i en syndig värld. Dessa två sidor i förkunnelsen visar tydligt på hur viktigt det är att rätt skilja och samtidigt hålla samman de olika sfärerna på grund av Guds engagemang i hela världen.

Luther var väl medveten om farorna med ett orättfärdigt styre. Han uppmanade till kritisk granskning av politisk makt både i kyrkan och i samhället. För Luther är ett rättfärdigt styre en nödvändig förutsättning för att vi ska kunna leva tillsammans i rättvisa och fred. Kyrkan måste ställa världsliga myndigheter till svars utifrån sin förståelse av Guds nåd och rättvisa. När en luthersk kyrka å andra sidan tar på sig uppgifter som kan och bör utföras av staten behöver den reflektera noga om och hur uppgifterna är i linje med kyrkans uppdrag.

Enhet under Guds styre kräver ett ledarskap såväl i kyrkan som i det världsliga regementet som tar ansvar och tål insyn: hur kyrkor hanterar olikheter och organiserar beslutsprocesser är en viktig del av dess vittnesbörd i världen. Kyrkans trovärdighet beror till stor del på till synes världsliga saker – med rätta. Beslutande och rådgivande organ där både lekfolk och vigda personer ingår är en viktig del av kyrkans styrning och ledning idag.

Kyrkan behöver erkänna och respektera att Guds styre också är verksamt i världen och behöver vara öppen för att uppleva Guds närvaro i världen. Rättigheter är en viktig förutsättning för att kunna delta i den offentliga sfären. De skapar strukturer för att hantera olikheter och mångfald bland medborgare och garantera jämlikhet inför lagen. Rättigheter

är viktiga instrument för att ifrågasätta diskussioner där majoritets- och minoritetsgrupper ställs mot varandra. Med deras hjälp kan man benämna och identifiera orättvisor. Utifrån uppdraget att företräda alla människor eftersom de är skapade till Guds avbild, betonar kyrkan att människor som lever i förtryck, utsatthet och fattigdom inte är välgörenhetsobjekt utan rättighetsbärare. Kyrkan förhåller sig därför till rådande rättsliga strukturer och stödjer internationella normer för mänskliga rättigheter.

Vad är då kyrkans särskilda kallelse i politiken och det offentliga rummet utifrån distinktionen mellan de två regementena? För det första måste kyrkor protestera när man gör politik av religion och religion av politik. Att använda religion och politik som instrument är en förvanskning av och ett svek mot de båda regementenas innebörd och funktion och skadar hela samhället. För det andra måste kyrkor noga värna om distinktionen mellan statliga institutioner och religion – både i sin egen maktutövning och i myndigheternas rättmätiga maktutövning. För det tredje behöver kyrkor nära följa politiken och själva engagera sig när så krävs utifrån sin förståelse av Guds rättvisa och nåd som en påtaglig verklighet i samhället. För det fjärde behöver kyrkor se det offentliga rummet som en gemensam plats där de lever tillsammans med människor med andra trostraditioner och övertygelser. I det offentliga rummet har de mänskliga rättigheterna skapat ett sätt att tala ett gemensamt språk. Tack vare de mänskliga rättigheterna kan vi få en gemensam grund att tillsammans ta itu med globala utmaningar.

Frågor om distinktionen mellan de två regementena

- Vilka historiska och samtida erfarenheter har din kyrka av att distinktionen mellan det världsliga och det andliga regementet fungerat dåligt/fungerat väl/är viktig idag? Vilka bibliska och teologiska motiv är vägledande för din kyrkas samhällsengagemang?
- Hur gör din kyrka för att skapa ett ledarskap och styrelseskick som tar ansvar och är transparent?
- Hur kan vi på ett meningsfullt sätt delta i det gemensamma offentliga samtalet om till exempel mänskliga rättigheter och mål för hållbar utveckling?

Kännetecken på ett lutherskt offentligt engagemang

Mod och klarsynhet: lutherskt vittnesbörd genom tro

Den djupa lutherska övertygelsen om att troende är rättfärdiggjorda av nåd hör samman med en lika djup insikt om att den troende är både rättfärdig och syndare. Inför Gud står vi hjälplösa och misstolkar ständigt Guds vilja. Samtidigt är vi fyllda av Guds nåd, och fullföljer spontant Guds vilja. Att erkänna dessa två aspekter är varje troende lutherans uppgift och det formar både kyrkans och den enskilde troende människans verklighet. Kyrkan, de troendes gemenskap, måste inse att vi på samma gång är rättfärdiga och syndiga.

På grund av detta kan kyrkan inte göra anspråk på en högre ställning i det offentliga samtalet utifrån en förmodad helig auktoritet. Kristen rättfärdighet består i att erkänna Gud som Gud och nåd som en gåva. Genom Guds nåd är kristna befriade så att de inser att den egna orättfärdigheten och världens orättvisor är problem som rör dem i lika hög grad som samhället i stort. På detta sätt uttrycker kyrkan offentligt och modigt sin frihet att vittna och tjäna.

Bibeln utmanar oss att alltid vara beredda att svara var och en som kräver besked om vårt hopp och att göra det ödmjukt och respektfullt (jfr 1 Pet 3:15f). Därför finns det ingen motsättning mellan mission och engagemang i det offentliga rummet, så som det beskrivs i detta dokument. Att förkunna evangeliet är i grund och botten ett offentligt uppdrag, om det så sker utanför eller innanför kyrkans murar. Enligt luthersk tolkning är söndagens gudstjänst en offentlig händelse, även om den uttrycker en andlig gemenskap mellan deltagarna som manifesteras genom sakramenten. Predikan och andra former av förkunnelse kungör Guds kärlek och Guds nåds befriande kraft för denna värld.

I sin förkunnelse är kyrkan beroende av att lyssna till Guds ord. Med tanke på alla religiösa budskap som sprids genom olika typer av media kan det vara svårt att urskilja Guds röst. Därför är teologisk reflektion avgörande om kyrkan ska kunna tolka Guds ord. I den ingår hur kyrkan läser Bibeln och förstår luthersk troslära idag. En viktig del i teologisk och etisk urskiljning är att analysera kontexten, både lokalt och globalt. Denna

teologiska reflektion är en avgörande resurs för att främja klarsynthet i kyrkans vittnesmål i samhället.

Tålmod och uthållighet: lutherskt vittnesbörd genom hopp

”Guds rike kommer väl av sig självt, utan vår bön, men vi ber i denna bön att det skall komma också till oss.”⁷ Luthers kortfattade förklaring till Herrens bön i Lilla katekesen ger grunddragen till den andra aspekten av ett lutherskt offentligt vittnesbörd: ett perspektiv av hopp i tålmod och profetisk passion. Lutherskt vittnesbörd i det offentliga utspelar sig mot bakgrund av Guds inbjudan till den framtid Gud utlovar. Gudsrikesperspektivet ger tydlig relevans och djup mening till kyrkans verksamhet, men gör inte Guds rike beroende av kyrkans aktiviteter. Därför sker lutherskt offentligt vittnande i en lugn och ansvarsfull anda. Dess ”framgång” beror ytterst inte på kyrkan själv eller på gynnsamma politiska förhållanden.

Hoppets perspektiv pekar mot den universella räckvidden av Guds rättvisa och nåd. Lutherskt offentligt vittnesbörd blickar bortom den närmaste välkända kontexten och strävar efter att bli involverad i andra sammanhang. De lutherska kyrkorna engagerar sig i det offentliga rummet i vidaste bemärkelse och strävar efter att överskrida regionala, kulturella och ideologiska gränser. I det avseendet är syftet med ett lutherskt offentligt vittnesbörd att bredda perspektivet i sin egen kontext, att leda till ett utvidgat offentligt samtal och att skapa nya offentliga rum.

Solidaritet och egenmakt: ett lutherskt vittnesbörd genom kärlek

Då vi lever i Kristus och har blivit omvandlade genom Guds kärlek blir vi befriade till att älska och tjäna andra. Men, ”vem är min nästa?” (Luk 10:29). Svaret Jesus ger vidgar den vanliga tolkningen av vem som är min nästa och uppmanar oss att se bortom etnicitet, kön och social status: den andra människans behov är det som räknas.

Kallelsen att älska sin medmänniska är en väsentlig del i det kristna livet. Det är såväl den enskilda troendes som kyrkans, de troendes gemenskap, kallelse. Detta leder kyrkan till påverkansarbete och förvaltarskap. Att vara befriad genom Guds nåd till att älska och tjäna medmänniskor

⁷ Martin Luther *Lilla katekesen* (1529) översatt av Carl Axel Aurelius och Margareta Brandby-Cöster, (Mölnadal: Trossamfundet Svenska kyrkan 2011), 33.

innebär att uttrycka solidaritet med dem som missgynnas i samhället. Kristet vittnesbörd i det offentliga rummet vägleds först och främst av att granska konsekvenserna av politiska beslut för de som är mest utsatta i samhället. Kristet vittnesbörd i det offentliga rummet styrs inte av den tongivande majoritetens bedömning utan av strävan efter Guds rättvisa och nåd för alla.

Den rätta platsen för ett lutherskt vittnesbörd i det offentliga rummet är både i samhällets mitt och i dess utkant. Eftersom alla människor är skapade av Gud med lika värde är kyrkan kallad att omvärdera kulturella skillnader mellan samhällets centrum och utkant, mellan mäktiga och förtryckta, mellan människor med låg och hög status. Att vittna om att Kristus kom för att tjäna människor innebär för lutherska kyrkor att självkritiskt granska sitt sätt att förhålla sig till politiska och kulturella maktstrukturer.

Dialog och samverkan är nödvändiga förutsättningar för att kunna skapa ett offentligt rum där alla kan delta på lika villkor. Ett grundläggande behov i samhället är att skapa hållbara lokala gemenskaper, särskilt där människor med olika socioekonomisk, etnisk, religiös eller kulturell bakgrund lever tillsammans. Där spelar lokala församlingar en viktig roll när de i en anda av medmänsklig kärlek är med och skapar gemenskapsformer som övervinner djupt rotade och nedärvda skillnader. Att erbjuda utbildning som hjälper människor att mogna så att de kan ta ansvar, i familjen, den lokala gemenskapen och samhället i stort, är nyckeln för att alla ska kunna delta på lika villkor i ett rättvist och fredligt samhälle.

Profetisk diakoni förverkligas i relationer av praktisk omsorg om andra människor – både för deras fysiska välbefinnande och andliga egenmakt. Därför kan denna diakoni dela många upplyftande berättelser om mänsklig värdighet och solidaritet mitt i utsatthet, synd och lidande.

Frågor om kännetecknen på ett lutherskt offentligt engagemang

- Vad hjälper eller hindrar kyrkan att engagera sig med mod och klarsyn i det offentliga rummet?
- Vad hjälper kyrkan att fortsätta sitt offentliga vittnesbörd med tålmod och profetisk lidelse?
- Vad finns det för konkreta uttryck för solidaritet och egenmakt i din kyrka, på såväl församlingsnivå som ledningsnivå?

Hur kyrkan engagerar sig i det offentliga rummet

Exempel på offentligt engagemang

Lutherska världsförbundet har genom hela sin historia engagerat sig i flera kritiska samhällsfrågor. Följande fem exempel visar i korta drag på att ett konsekvent och långsiktigt engagemang i det offentliga rummet är en viktig del av vårt liv tillsammans som en global gemenskap. Genom att tillsammans engagera oss i det offentliga rummet kan vi leva i enlighet med vår gemensamma kallelse som kristna befriade i Kristus att älska och tjäna.

Exempel 1: Engagemang för flyktingar

I efterdyningarna av Andra världskriget och den migration av miljoner människor som följde därefter arbetade LVF aktivt för att hjälpa människor i Europa som fördrivits. En av LVF:s huvudsakliga verksamheter alltsedan första generalförsamlingen 1947 fram till idag är att möta flyktingar. Idag befinner sig ungefär 60 miljoner människor på flykt över hela världen⁸ – inklusive internflyktingar, flyktingar och asylsökande. 2,3 miljoner av dem nås av LVF World Services aktiviteter. Betydande insatser har gjorts i samband med de fyra största kriserna i Irak, Syrien, Centralafrikanska republiken och Sydsudan.⁹

⁸ Till följd av krig, förföljelse, våld och brott mot de mänskliga rättigheterna har antalet människor på flykt ökat kraftigt under senare år. Enligt UNHCR var 108 miljoner människor på flykt i slutet av 2022, Data och resurser – UNHCR Sverige, www.unhcr.org/neu/se/data-och-resurser.

⁹ Samförståndsavtal mellan LVF och FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) 2014 på <https://lutheranworld.org/news/lwf-and-unhcr-sign-memorandum-understanding-humanitarian-cooperation> "Welcoming the Stranger: Affirmations for Faith Leaders" är en deklaration som utgår från välkommandets principer och värderingar som är djupt rotade i de större religionerna och som bejakades av LVF:s rådsförsamling på mötet 2013, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Welcoming_the_Stranger.pdf

Exempel 2: Engagemang för att övervinna exkludering

När rasdiskriminering nådde sin kulmen i södra Afrika, vilket också hade påverkat gemenskapen i och mellan kyrkorna, förklarade LVF att kyrkor som gav efter för apartheids heresi i praktiken själva hade uteslutit sig från gemenskapen. Apartheid ansågs vara en fråga som går emot teologiska grundprinciper, vilket tydligt uttrycktes på generalförsamlingen 1977 i Dar es Salaam.¹⁰

Att bekämpa rasism i alla former fortsätter att vara en viktig fråga för lutherska kyrkor globalt. LVF:s rådsförsamling gjorde 2015 ett kraftfullt offentligt uttalande där rasism fördömdes som synd.¹¹ Med skärpt uppmärksamhet på synliga och dolda exkluderingsmekanismer bemöter lutherska kyrkor också andra former av exkludering och förespråkar rättvisa relationer och en kultur som uttrycker konvivialitet. Konvivialitetstanken innebär gemenskaper och samhällen som bygger på ömsesidiga relationer, respekt för olikheter och kraften hos människor och gemenskaper som berikar livet tillsammans.

Exempel 3: Engagemang för genusrättvisa

Som ett konkret verktyg för att bekämpa återkommande orättvisor mellan könen antog LVF:s rådsförsamling 2013 LVF:s Gender Justice Policy.¹² Denna policy bygger på årtionden av arbete för kvinnors egenmakt och det ständigt pågående åtagandet att möjliggöra kvinnors och ungdomars meningsfulla deltagande i LVF:s beslutsfattande processer. Beslutet på LVF:s generalförsamling 1984 medför att alla styrande organ och arbetsutskott ska utgöras av minst fyrtio procent kvinnor och fyrtio procent män.¹³ Kvinnors prästvigning har varit en av LVF:s grundläggande övertygelser och är därför en väsentlig del av de ecklesiologiska reflektionerna inom LVF.

¹⁰ "Southern Africa: Confessional integrity", uttalande av LVF:s generalförsamling 1977. Se Arne Sovik (ed.), *In Christ – A New Community. Official Proceedings of the Sixth LWF Assembly in Dar es Salaam, Tanzania, June 13–25 1977* (Geneva: The Lutheran World Federation, 1977), 180.

¹¹ "The Sin of Racism", offentligt uttalande från LVF:s rådsförsamling 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20The%20Sin%20of%20Racism.pdf

¹² www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW-WICAS_Gender_Justice.pdf

¹³ Carl H. Mau (ed.), Budapest 1984. "In Christ – Hope for the World." *Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation*, LWF Report NO. 19/20 (Geneva: The Lutheran World Federation, 1985), 224 f.

Exempel 4: Engagemang för klimaträttvisa

Tillsammans med sina ekumeniska och interreligiösa samarbetspartner har LVF ständigt och outtröttligt arbetat för att höja medvetenheten om klimatförändringarnas negativa ekologiska och sociala påverkan. LVF bedriver påverkansarbete för policyer som skyddar miljön, begränsar klimatförändringarnas negativa effekter, möjliggör anpassning till förändrade förhållanden och förhindrar fortsatt miljöförstöring. LVF:s arbete med klimatförändringar har pågått sedan den sjätte generalförsamlingen i Dar es Salaam 1977. Sedan dess har lutheraner visat särskilt intresse för de mest utsatta, i synnerhet urfolk och människor som lever i fattigdom, genom projekt som "Fasta för klimatet"-kampanjen och medverkan i det interreligiösa påverkansarbetet inför Parisöverenskommelsen 2015.¹⁴

Exempel 5: Engagemang för fredliga interreligiösa relationer

Att sammanföra människor med olika trosuppfattningar för att fördjupa ömsesidig förståelse och gemensamt engagemang i viktiga frågor av gemensamt intresse, är ett starkt offentligt vittnesbörd i en värld som präglas av motsättningar och strider, även bland trossamfund. LVF ser främjandet interreligiös dialog och samverkan som en förpliktelse. En av de utmärkande aspekterna av LVF:s förhållningssätt till interreligiösa relationer är att samarbeta med interreligiösa partner i humanitära insatser samtidigt som man är involverad i teologisk dialog mellan religiösa ledare och akademiker.¹⁵

¹⁴ "Fasting for Climate Justice – A Lutheran Perspective", på https://lutheranworld.org/sites/default/files/Fasting%20for%20Climate%20Justice_A%20Lutheran%20Perspective.pdf "Statement on Climate Justice", offentligt uttalande av LVF:s rådsförsamling 2014, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Council2014-PublicStatement_ClimateJustice.pdf "Advocacy and Action for Climate Justice", offentligt uttalande av LVF:s rådsförsamling 2015, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Public%20Statement%20-%20Advocacy%20and%20Action%20for%20Climate%20Justice_O.pdf

¹⁵ Joint Interreligious Declaration on Peace Building, Democracy and Development, May 2014, Dar es Salaam (Tanzania), på www.lutheranworld.org/sites/default/files/Interreligious_Declaration-DaresSalaam_8May2014.pdf Communiqué of the Interfaith Consultation "Religious Life and Public Space in Asia," September 2015, Hong Kong, at https://lutheranworld.org/sites/default/files/2022-02/interfaith_consultation_communique_0.pdf Cooperation between the LWF and Islamic Relief Worldwide, på www.lutheranworld.org/sites/default/files/lwf_and_islamic_relief_collaboration_2.pdf Simone Sinn, Mouhanad Khorchide, Dina El Omari (eds.), Religious Plurality and the Public Space. Joint Christian-Muslim Theological Reflections (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2015), på https://lutheranworld.org/sites/default/files/2022-02/DTPW-Studies-201501-Religious_Plurality_in_Public_Space.pdf

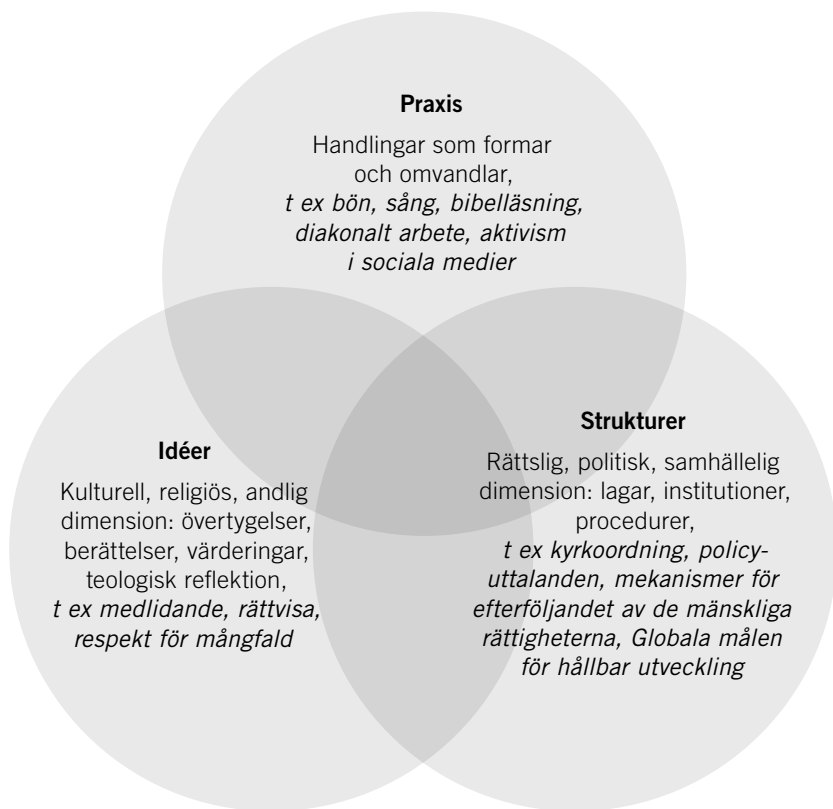
Tre aspekter i offentligt engagemang

För var och en av dessa exempel måste tre grundläggande men med varandra överlappande aspekter övervägas: praxis, idéer och strukturer. Tillsammans bildar dessa tre aspekter ett omfattande förhållningssätt för kyrkans engagemang i det offentliga rummet.

Den första aspekten är synlig och påtaglig: konkreta handlingar där människor omedelbart upplever någonting. Den andra och den tredje aspekten är ofta ganska osynliga men kan vara desto mer kraftfulla. Den andra aspekten handlar om idéer: övertygelser, tankesätt, berättelser, teologier och värderingar som ger motivation till och vägleder handlingarna. Detta är med andra ord den kulturella – religiösa – andliga dimensionen. Den tredje aspekten är de institutionella ramverk och processer som markerar handlingsutrymmet i samhället. Detta handlar om den rättsliga – politiska – samhällsliga dimensionen. Medan idéerna ger en intern logisk grund för praxis, så ger strukturerna en logisk grund och ett ramverk med ett utifrån-perspektiv. Denna distinktion rimmar väl med den klassiska lutherska distinktionen mellan de två regementena som beskrevs tidigare.

De tre aspekterna hör samman med varandra men är inte identiska. De både påverkar och utmanar varandra. Idéer ger ofta motivation till och vägleder praxis men om handlingssätt förändras kan även idéer förvandlas. En liknande dynamik går att påvisa mellan praxis och lag.

Från allra första början har det övergripande kriteriet för LVF:s samhälls-engagemang varit huruvida det lindrar lidandet för de mest utsatta eller inte. Målet är att uppnå lika tillgång, trygghet och meningsfull delaktighet för varje person – en rättvis plats för alla. Genom LVF:s globala gemenskap fokuseras kyrkornas gemensamma praxis, idéer och strukturer avsiktligt på detta mål. Även om betydande framsteg har gjorts så präglas fortfarande det offentliga rummet i stor utsträckning av orättvisa. Detta kräver att LVF, kyrkorna och individer reflekterar över vad som tidigare gjorts och hittar nya sätt att engagera sig i det offentliga rummet för att få till stånd betydelsefulla samhällsförändringar.

Frågor om kyrkans engagemang

- På vilket sätt bidrar kyrkan till att stärka strukturer för ansvarskrävande och till att utmana problematiska samhällsstrukturer?
- Hur stärker kyrkan sina medlemmar i att bli aktiva samhällsmedborgare genom sin andliga och diakonala verksamhet?
- Vilka nya och kreativa former för samhällsengagemang kan du identifiera och föreställa dig?

Handlingsplan för kyrkans engagemang i det offentliga rummet

Analysera samhällsfrågor utifrån ett delaktighetsperspektiv

Eftersom många samhällsfrågor är relativt komplexa och involverar många aktörer behöver man noggrant undersöka varje fråga för att förstå vad det gäller och vad som står på spel. Detta inkluderar att lyssna till dem som berörs av frågan och den sakkunskap som finns på området. I en sådan urskiljningsprocess är det nödvändigt att identifiera de olika berörda parternas behov och intressen samt noga granska rådande maktstrukturer. Kyrkan behöver vara tydlig i sitt eget förhållande till sakfrågan och finna vägar att stärka delaktighet i analysen.

Skapa tillitsfulla relationer

Konfliktsituationer plågar många samhällen i världen. Kyrkan är kallad att, tillsammans med andra samhällsaktörer, vandra fredens väg och skapa tillitsfulla relationer. Kyrkan erbjuder en plats för att öppet och ärligt hantera olika situationer som skapar splittring. Kyrkan är kallad att leda och stödja processer som möjliggör ånger, helande och förlåtelse och gemensamma vägar till försoning. Kyrkan uppmanar till ömsesidigt ansvarsutkrävande och ansvarstagande och engagerar sig aktivt i att stärka ett livskraftigt civilsamhälle samt är del av nätverk som verkar för solidaritet.

Utmana orättvisor

Mitt i komplexa förhållanden höjer kyrkan otvetydigt en profetisk röst när människors värdighet och grundläggande mänskliga rättigheter kränks. Ibland kan kyrkan använda redan etablerade metoder för att föra marginaliserade och exkluderade människors talan. Ibland behöver den söka kreativa och ovanliga sätt att bekämpa orättvisor. I evangeliet finns en tydlig

vision om att förändra förtryckande strukturer och nedbrytande system. Kristna är kallade att engagera sig i politik – inte för maktens skull utan för att stärka de som drabbas av orättvisor. Kyrkan förespråkar rättsstatens principer och god förvaltning som viktiga strukturella villkor för att rättvisa och fred ska vara möjliga i samhället.

Upptäcka tecken på hopp

Kyrkan är en plats som uppmanar människor att upptäcka tecken på hopp och möta Guds djupa kärlek till världen. Kyrkan slår följe med människor på deras andliga resa när de, vägledda av Guds ord och genom Guds ande, uttrycker hopp. Kyrkan ansluter sig till initiativ som sprider hopp i samhället genom att öppna nya möjligheter där människor känner sig vilsna eller uppgivna. Pastoral omsorg, diakonalt arbete och offentligt engagemang visar på alternativ för människor som känner sig kvävda under destruktiva krafter. Att förmedla hopp är en viktig aspekt av kyrkans samhällsengagemang.

Egenmakt för människor i utsatthet

Kyrkan är fast besluten att stärka människors egen handlingsförmåga så att de fullt ut kan förverkliga den potential de fått i livet. I evangeliet finns visionen om att allt som hindrar människor från att delta helt och fullt i samhället bör undanröjas (Luk 4:18 f.). Kyrkan är nära människor i deras lidande och lyssnar när de beskriver sin situation. Kyrkan söker efter sätt att stärka människor som lever i utsatthet genom diakonalt arbete, utbildning, påverkansarbete och ibland genom motståndsrörelser. Kyrkan gläds med människor när de får uppleva befrielse och helande, när de får rättvisa och fred och kan glädjas över sin värdighet.

Studiegruppen

Medlemmar

Ärkebiskop Antje Jackelén (Sverige), ordförande

Biskop em. Dr Suneel Bhana Busi (Indien)

Rev Dr Eva Harasta (Österrike)

Dr Eneida Jacobsen (Brasilien)

Dr Kathryn M. Lohre (USA)

Rev Lusungu Mbilinyi (Tanzania)

Dr Jerzy Sojka (Polen)

LVF-medarbetare

Rev Dr Simone Sinn (Tyskland), koordinator

Rev Dr Kenneth Mtata (Zimbabwe)

Dr Ojot Ojulu (Etiopien)

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

**Svenska
kyrkan**